

jev spomin poslavila s spomenico, to je, posebno knjigo, ki bi jo njemu na čast na svitlo dala. Spomenica naj bi v ne preveliki obširnosti posebno razpravljala Kopitarjevo znanstveno delovanje z dodanimi živopisnimi črticami, da se Slovenci vsi soznanijo bolj natanko z učenjakom velikanom, ki nam je na toliko slavo.

V to svrho vljudno vabim gospode pisatelje, katerim je Kopitarjevo znanstveno delovanje znano, naj mi v treh mesecih, to je, do konca avgusta letošnjega leta blagovolijo poslati rokopis, da pride potem do konca tega leta v pristojni knjigi na svitlo.

To so želje, s katerimi se obračam do častitih naših pisateljev, proseč jih prijazne podpore, z dostavkom, da so jim po pravilih Matičinih zagotovljene nagrade za vsak sprejeti članek, ki ga pisatelj izrekoma ne daruje Matici.

V Ljubljani 16. maja 1880.

Dr. Jan. Bleiweis,
Matici slovenski predsednik.

Slovstvene stvari.

Pobirki.

Spisuje Davorin Trstenjak.

1.

Roune.

Profesor dr. R. G. Puff piše v svoji knjigi: „Marburger Taschenbuch, Graz 1854“, str. 8.: „Die mittlereuropäische Baumwelt findet am Pacher als Repräsentanten die Buche und Fichte, deren vom Wind gebrochene Stämme, am Pacher Ronen genannt, Genista und Cytisus umhüllen.“

Pohorci izgovarjajo: roune ali raune iz: rovine, kakor: noune, iz: novine.

Korenika besedi je: ru, evellere, ausreissen, iz katere tudi: ru-no, volna, analogično lat. vellus iz vello.

To besedo nahajamo od Pohorja do švicarskih planin, — znamenje, da so nekdanj Slovani bili tudi po Švicarskem naseljeni, in se tudi v act. murens. (Kopp, Vindic.) omenjajo: „homines, qui vocantur Winde“.

V pustarinski dolini po Schöpfu (Tirol. Idioticon, str. 563) rône, rûne, umgestürzter, im Walde liegender Baumstamm, bavarski: die rôn en (Schmeller, III, 105.), švicarsko: die rôn (Stadter, Versuch eines schweizer. Idiotikons, Aarau 1812. II, 280). Po Tirolskem v pesmah: „über stain und über rôn en“ (Sentling 16. A. 1), to je čez kamenje in čez izrovana debla. Roune so torej rovine, eradicatae arbores, novoslov. rv-ati, rv-em, ru-jem, evello, evadico, iz te korenike tudi novoslov. ry-l, Stammstück.

2.

Gungk.

V tirolskem Vinschgau-i, katero ime ima dr. Prinzing za skazeno: Windischgau, se pašnik med hribi veli: Gungk. Schöpf (Tyrol. Idiotic. stran 224) piše: Gungk, Weideplatz zwischen Hügeln. Köfler je hotel to besedo iz lat. concalare razložiti! Gungk je skazeno iz slov. gon-ik, dialekt. gun-ík, po Miklošiču: Viehtrieb, Belostenec ima: gon-im, deduco pastum gregem, polsk. gon-i-dlo, Weidefest, litovsk. ganyti, Vieh hüten, gan-yk-lis, Viehtrift. Gungk je torej gonik, pašnik, kraj, kamor živino na pašo gonijo.

Ibn Foslan, arabsk pisatelj, piše o ruskih Slovanih,

da je njihovo veselje v gozdih živeti, da brez sekire nikdar ne grejo od doma, in da radi na vrvič gonijo svoje kravice seboj.

V teh kratkih vrsticah je naslikana zgodovina naseljevanja Slovenov. Svojimi rodbinami in čredami so potovali od iztoka v zahod, in prikoralili kot mirni obdelovalci ledin in goščav od Kavkaza do helvetskih planin; zgodovina jih sicer ne imenuje, ker niso bili vojašk narod, ki bi druge podjarmoval, temuč naselili so se mirno med Kelti in Germani, njihovimi gospodarji, in jim pustili mnogo besed iz svojega kmetijskega življenja, celó imena za krave, kakor: riža (Schottky — Bilder aus der süddeutschen Alpenwelt, str. 189 — piše: „rizza, im Zillerthal eine dunkelrothe Kuh, die über den Rücken einen weissen Streifen hat“), lisaj, eine Kuh, die auf der Stirne einen weissen Fleck hat, toraj lisa — lisasta krava so prijeli ti Nemci, če niso poslovenjeni Nemci — od Slovenov.

Domače stvari.

Pravljica o Hmelniškem gradu na Dolenjskem.

Meseca avgusta preteklega leta šel sem peš iz Novega mesta v Mokronog. Dobro uro od Novega mesta se pride pod grad Hmelnik (Hopfenbach), kateri stoji četrto ure od pota. Tu se mi pridruži kmet iz bližnje vasi. Na vprašanje, ne vé li kaj povedati mi o tem gradu, kedaj je bil sezidan, ali kaj se pripoveduje o njem? začne mi pripovedovati tako le: Ta grad je zeló star, pa kedaj je bil sezidan, se ne more vedeti, le toliko se vé, kako so ga zidali. Imeli so namreč pri zidani sto kamél (velblodov), katere so vodo nosile iz morja, in sicer tako, da jih je šlo 50 vedno z vodo obloženih proti gradu, 50 pa nazaj praznih proti morju. Zato je pa ta grad tudi tako trden, da ga še celó Turek ni mogel premagati in podreti. Večkrat je sicer poskušal in streljal na-nj s kanonami (topovi), pa ga ni mogel podreti. Enkrat se mu je vendar posrečilo, da mu je uže odbil vogal. Toda prebivalci so obesili hitro na tisti kraj rjuho, in so tako Turka prevarali, da je mislil, da ni grad še nič poškodovan. Ko je videl, da nič ne opravi, je odlazil.

Kaj bi imeli velblodi v tej pravljici pomeniti, je pač težko uganiti. Velblodi so sicer nenavadna prikazen v naših pravljicah. Menda je ta edina, v kateri se nahajajo.

J. Š.

Iz državnega zbora.

Govor poslanca gospoda Kluna

v zbornici poslancev 23. aprila za slovenske srednje šole.

(Konec.)

Pravim Nemcem pa, akoravno jih je pri nas tako malo, da še le na 23 Slovencev pride eden, se ni od Slovencev ničesar bati. Slovenec uže po svojih večletnih skušnjah vé, kako bridko je biti brez vseh pravic po naravi in državnih postavah mu pristojećih, on vé, da kar gré enemu po pravici, je spodobno tudi drugemu. Zato je deželni zbor kranjski v svoji narodni večini, katero so nasprotniki kot „non plus ultra“ nestrpljivosti in fanatizma razkričali po svetu, pri vseh postavah, ki so zahtevale kako izjemo za nemško prebivalstvo, to izjemo tudi vselej naredil; nemški Kočvarji to tudi dobro spoznajo in živé v najlepši prijaznosti s svojimi slovenskimi sosedi, zato tudi vse s Kranjskega po svetu zagnano vpitje o zatiranju Nemcev ne